

بررسی تأثیر عوامل درون سازمانی بر سودآوری بانک‌ها در بازار سرمایه ایران

محمد الهامی انور

کارشناسی ارشد مدیریت صنعتی - تولید و عملیات، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران.

mamadelhami1358@gmail.com

ندا محمدی

کارشناسی ارشد مدیریت صنعتی - تولید و عملیات، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران. (نویسنده مسئول).

barghasan@gmail.com

چکیده

ترازنامه بانک‌ها، تصویری روشن از سیاست‌ها و تصمیمات مدیریت در خصوص ترکیب منابع و تخصیص وجوه ارائه می‌دهد. همچنین، عملکرد مدیریت در زمینه ایجاد درآمد و کنترل هزینه‌ها از طریق حساب‌های سود و زیان قابل ارزیابی است. در مقابل، عوامل بیرونی متعددی وجود دارند که خارج از حیطه کنترل مدیریت بانک قرار می‌گیرند. این عوامل به دو دسته تقسیم می‌شوند: موارد مرتبط با شرایط کلان اقتصادی کشور (مانند تورم، نرخ رشد تولید ناخالص داخلی، عرضه پول، سیاست‌های بانک مرکزی و مقررات نظارتی) و عوامل محیطی دیگر. بر این اساس، پژوهش حاضر به بررسی ارتباط بین عوامل درون‌سازمانی و سودآوری بانک‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌پردازد. در این مطالعه، داده‌های ۱۶ بانک فعال در بورس تهران طی سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۲ با استفاده از روش رگرسیون خطی چندمتغیره و تحلیل داده‌های ترکیبی مورد بررسی قرار گرفت. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که عوامل درون‌سازمانی بر سودآوری بانک‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معنادار و مستقیمی دارند.

کلیدواژه: سودآوری، عوامل درون سازمانی، اندازه بانک، مدیریت نقدینگی.

مقدمه

بانک‌ها به عنوان واسطه منابع پولی در کنار نهادهای سرمایه‌گذاری مانند بورس و بیمه از ارکان اصلی بازارهای مالی شمرده می‌شوند. آنها یکی از عوامل مهم سیاست‌های پولی و مجریانی برای تصمیم‌های اقتصادی بانک مرکزی هستند. بانک‌ها با قبض و بسط اعتبارات بانکی و هدایت وجوه از بخشی به بخش دیگر، گذشته از کمک به تثبیت اقتصاد در سطح کلان، نقش مؤثری در تنظیم بخش‌های اقتصادی نیز بر عهده دارند. به دلیل عدم توسعه لازم بازار سرمایه در اقتصاد ایران، بانکداری از اهمیت بیشتری برخوردار است و در عمل این بانک‌ها هستند که عهده دار تامین مالی بلند مدت می‌باشند. امروزه بانک‌ها خدمات متنوعی به مشتریان خود ارائه می‌دهند، طیف این خدمات از جذب سپرده‌ها و اعطای تسهیلات تا خدمات نوینی که از طریق شبکه جهانی اینترنت عرضه می‌گردد را شامل می‌شود. افزایش کارایی و ارائه خدمات متنوع در حداقل زمان ممکن از جمله انتظاراتی است که شبکه بانکی کشور پیوسته با آن مواجه بوده و در این راستا اقداماتی از قبیل پیاده سازی طرح شتاب (شبکه تبادل اطلاعات بین بانکی) و بانکداری الکترونیکی در سیستم بانکی کشور طراحی و به مرحله اجرا گذاشته شده است. نظام بانکی از طریق هدایت منابع به بخش‌های تولیدی و خدماتی می‌تواند ضمن ایجاد تولید، اشتغال و ایفای مسئولیت‌های اجتماعی خود زمینه رشد و توسعه اقتصادی کشور را

فراهم نماید. حوزه فعالیت بانک‌ها در سه بخش تجهیز منابع، تخصیص منابع و ارائه خدمات می‌باشد. لذا بررسی و شناسایی عملکرد بانک‌ها در اجرای هر یک از وظایف مذکور می‌تواند طیفی از نقاط قوت و ضعف موجود در بانک‌ها را ارائه دهد (صابری، ۱۳۹۴).

مسئولیت بسیار سنگین نظام بانکی در اقتصاد مبتنی بر بازار برکسی پوشیده نیست و همواره یکی از مهمترین اجزای اقتصاد کشور که رشد و یا رکود ساختار اقتصادی را با فعالیت خود رقم می‌زند، نظام بانکی می‌باشد، چرا که سرمایه موجود در بانک‌ها منبع اصلی خرید محصولات و خدمات و وام‌های اعطایی آنها، منبع ایجاد اعتبار برای تمام واحد‌های اقتصادی از جمله خانواده‌ها، مشاغل، شرکت‌ها و دولت می‌باشد؛ بنابراین فعالیت بهینه بانک‌ها و استفاده موثر از ابزار بازاریابی برای تحقق اهداف شان از جمله بهره برداری از سرمایه و تجهیز آن، بر فعالیت‌های مختلف اقتصادی و وضع کلی اقتصاد کشور بسیار موثر خواهد بود.

بانک‌ها از طریق ارائه خدمات بانکی به مشتریان کسب درآمد می‌نمایند که این از طریق جذب سپرده‌های مردم با نرخ بهره پایین و اعطای تسهیلات بانرخ بهره بالاتر و نتیجه اختلاف دونرخ، عایدی بانک می‌باشد که به آن حاشیه سود و بهره گفته می‌شود، صورت می‌پذیرد. بنابراین هر چقدر بانک بتواند از مقیاس‌های اقتصادی استفاده کند سود حاصل از این عمل بیشتر خواهد بود (حسن باقری، ۱۳۸۶). اما سودآوری بانک‌ها تحت تاثیر عوامل داخلی قابل کنترل مدیریت بانک و عوامل و شرایط اقتصادی حاکم بر کشورها و عوامل محیطی که بر آن تاثیر می‌گذارد، می‌باشد. لذا برای دوری از هر انحرافی عوامل موثر بر سودآوری به دو گروه اصلی: عوامل تعیین کننده داخلی و بیرونی تقسیم شده اند. عوامل داخلی، قابل کنترل مدیریت بانک می‌باشند و آنها اساسا انعکاس اختلاف در سیاست‌های مدیریتی بانک و تصمیم‌گیری در توجه به منابع و استفاده از مدیریت پرتفوی دارایی‌ها و بدهی‌ها، کفایت سرمایه و مدیریت نقدینگی و هزینه‌ها هستند. انگیزه‌های بالای مدیریتی در انجام بهینه کارها در سودآوری بانک مؤثر است که می‌تواند به وسیله بررسی ترانزنامه و حساب‌های صورت سود و زیان مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گیرد. سودآوری یک بانک باید با سایر اهداف مالی مانند رشد درآمد و افزایش کیفیت دارایی‌ها هماهنگ باشد. در این رابطه علاوه بر در نظر گرفتن شرایط ترانزنامه بانک مانند افزایش نسبت کفایت سرمایه و بازده سالانه سرمایه باید به شرایط محیطی اقتصاد کلان نیز توجه کرد. برای دستیابی به این اهداف بالا بردن سطح اطمینان و کاهش ریسک‌پذیری در سیستم بانکی با استفاده از نتایج حاصل از آزمون‌های تنش، ضررهای ناشی از بحران‌ها مالی را به حداقل می‌رساند (کامیابی و رستم آبادی، ۱۳۹۵).

آنچه امروز به عنوان مهمترین معضل پیشروی نظام بانکی مطرح است، افزایش روزافزون مطالبات معوق بانکها و به تبع آن، کاهش نقدینگی، اختلال در تخصیص منابع و، در نتیجه، کاهش سود بانک است. بانکها با در اختیار داشتن بخش عمده‌ای از نقدینگی جامعه، نقش بسیار حساس و مهمی در نظام اقتصادی و تنظیم روابط و مناسبات اقتصادی جامعه ایفا میکنند. یکی از مهمترین عملیات بانکی، جذب وجوه و پس اندازها و استفاده از آنها برای تأمین نیاز مالی انواع فعالیت‌های اقتصادی است. به عبارت دیگر، بانک‌ها واسطه مالی بین سپرده‌گذاران و متقاضیان تسهیلات بوده و با استفاده از منابع خود و سپرده‌های مردم، مبادرت به اعطای تسهیلات میکند. باز پس‌گیری این تسهیلات و تزریق مجدد آنها به چرخه اقتصادی کشور، وظیفه دیگر بانکها محسوب میشود (حسینی و مظلومی، ۱۳۹۶).

اقدام ترانزنامه روشن کننده و بیان کننده تصمیمات و سیاست‌های مدیریت بانک در ارتباط با ترکیب منابع و استفاده از وجوه می‌باشد. هم‌چنین کارایی مدیریت در ایجاد درآمدها و کنترل هزینه‌ها در حساب‌های سود و زیان منعکس می‌شود. از طرف دیگر عوامل تعیین کننده بیرونی فراتر از مدیریت بانک هستند که به دو دسته عواملی که به شرایط اقتصادی حاکم بر کشور بستگی دارند مانند تورم، عرضه پول، شرایط تنظیمی و تعدیلی و سیاستهای بانک مرکزی، نرخ

رشد تولید ناخالص داخلی تفکیک شده اند. از این رو هدف این تحقیق بررسی این موضوع هست که آیا عوامل درون سازمانی با سودآوری بانک های پذیرفته شده در بورس تهران رابطه دارند؟

پیشینه تحقیق

راهدار (۱۴۰۱)، به بررسی تاثیر عوامل درون سازمانی بر جذب سپرده های بانکی در بانک سپه استان مازندران پرداخت. این تحقیق در ۶۵ شعبه بانک سپه استان مازندران و مبتنی بر اطلاعات سه سال مالی منتهی به ۱۳۹۹ و بر اساس مشاهده اسناد و اطلاعات عینی صورت گرفته که از لحاظ هدف، کاربردی و از لحاظ روش توصیفی از نوع پیمایشی میباشد و از آن جهت که روابط علی و معلولی بین متغیرها را مورد بررسی قرار میدهد، علی است. با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون به بررسی اکتشافی متغیرها و آزمون فرضیه های تحقیق پرداخته شد. نتایج نشان میدهد که عوامل درون سازمانی بر جذب سپرده ها تاثیر دارد که از بین عوامل چهارگانه در نظر گرفته شده بیشترین تاثیر را به ترتیب تسهیلات اعطایی، امکانات فیزیکی، خدمات الکترونیکی و تعداد کارکنان را در جذب سپرده ها دارد.

سلیمانی (۱۴۰۰)، استراتژی تنوع درآمدها بر سودآوری بانک های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار را طی بازه زمانی ۱۳۹۵ تا پایان ۱۳۹۹ مورد بررسی قرار داد. به طور کلی شواهد پژوهشی حاکی از آن است که تنوع درآمدی بر عملکرد بانک تاثیر مثبت معناداری دارد. در واقع هر چه تنوع درآمدها بیشتر باشد خدمات بهتری به مشتریان ارائه داده می شود و در نتیجه جذابیت خدمات، تقاضا برای خدمات افزایش یافته و تاثیر مثبتی را بر روی عملکرد بانکدارد. همچنین نتایج نشان می دهد که نرخ بازده دارایی ها تاثیر مثبت و معناداری را بر عملکرد بانک دارد، زیرا بالا بودن این نسبت نشاندهنده سود بیشتر و در نتیجه عملکرد بهتر می باشد. نسبت هزینه به درآمد نیز تاثیر منفی بر عملکرد بانک ها دارد، زیرا هر چه نسبت هزینه ها بیشتر از درآمدها باشد، زیان وجود دارد که نشان دهنده عملکرد نامناسب است. در نهایت نتایج نشان داد که متغیرهای کنترلینسبت مالکیت و اندازه بانک بر عملکرد بانک تاثیر نداشتند که دلیل آن را می توان در پایین بودن بازار رقابت در صنعت بانکداری و تابعیت بانک ها از سیاست های دولت دانست. نتایج حاصل از پژوهش و تاثیر تنوع درآمدی بر عملکرد بانک ها میتواند بینشی را برای تصمیمگیرندگان بانک ها در مورد بهبود مقررات مربوط به تنوع بانک ها و چگونگی تاثیر استراتژی های تنوع بانک بر عملکرد فراهم آورد.

شاهرضا (۱۴۰۰)، ارائه الگوی جامع سودآوری بانک های تجاری ایران و رتبه بندی عوامل درون و برون سازمانی موثر بر آن را بررسی کرد. جامعه آماری شامل ۱۷ بانک تجاری فعال در بورس اوراق بهادار تهران برای سالهای ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۸ به مدت ۶ سال و ۱۰۲ مشاهده می باشد. برای بررسی معنی دار بودن مولفه های هر یک از چهار عامل نامبرده، از روش رگرسیون چند متغیره برای داده های تابلویی با استفاده از نرم افزار ایویوز استفاده شده است و مدل جامع سودآوری و رتبه بندی عوامل نیز در دو گروه، توسط نرم افزار اسمارت پی ال اس و اس پی اس انجام شده است. نتایج پژوهش نشان داده است؛ در مدل جامع سودآوری بانک های تجاری، متغیر رقابت تنها متغیری است که رابطه معنی داری با سودآوری بانکهای تجاری در هر دو گروه نداشته است. در بین متغیر های مورد بررسی متغیر اندازه با اهمیت ترین و متغیر کارایی سرمایه فناوری از کمترین اهمیت برخوردار بوده است.

رخشان و همکاران (۱۴۰۰)، ارتباط بین ریسک اعتباری، کیفیت تسهیلات اعطایی و سودآوری در بانک ها و موسسات اعتباری خصوصی را با استفاده از نمونه آماری متشکل از ۱۴ بانک و مسسه اعتباری خصوصی و در دوره زمانی مورد بررسی (دوره پنج ساله از سال ۱۳۹۴ تا سال ۱۳۹۸) مورد بررسی قرار دادند. نتایج حاکی است از اینکه اعطای تسهیلات با کیفیت تاثیر بسزایی در سودآوری بانک ها و موسسات مالی دارد لذا استقرار سیستم اعتبار سنجی مناسب و کافی برای ادامه حیات آنها ضروری است.

ایزدی نیا و همکاران (۱۴۰۰)، بررسی تاثیر دارایی های با کیفیت پایین بر سودآوری بانک ها (مطالعه تجربی از بانک های ایران) با استفاده از نمونه متشکل از ۲۱ بانک و دوره پژوهش سال های ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۸ و آزمون فرضیه ها با استفاده از مدل رگرسیون چند متغیره انجام شده است. نتایج پژوهش بخشی از ادبیات نظری موجود و نظر کارشناسان را تایید می کند؛ به این ترتیب که تاثیرگذاری مثبت طبقه جاری بر درآمد کل و طبقه مشکوک الوصول بر هزینه کل تایید می شود، لیکن دارایی های با کیفیت پایین، تاثیر خلاف انتظار، بر سودآوری و اجزای آن دارند.

رخشان و همکاران (۱۴۰۰)، تبیین ارتباط بین گشایش و صدور انواع تعهدات و سودآوری در بانک ها و موسسات اعتباری خصوصی و با استفاده از نمونه متشکل از ۱۴ بانک و موسسه اعتباری خصوصی و در دوره زمانی (دوره پنج ساله از سال ۱۳۹۴ تا سال ۱۳۹۸) اطلاعات مورد نیاز مربوط به آن ها در گزارشات ارسالی توسط کانون بانکها و موسسات اعتباری خصوصی و سامانه جامع اطلاع رسانی ناشران موجود بوده است. از طریق بکارگیری روش های رگرسیون و ضریب همبستگی فرضیه ها مورد آزمون قرار گرفته اند. نتایج حاکی از همبستگی و ارتباط مثبت بین تعهدات و سودآوری در بانکها و موسسات اعتباری خصوصی است اما در سطح کم که این موضوع می تواند ناشی از فعالیت کم آن ها در زمینه تعهدات باشد.

لطفی کلهری و همکاران (۱۴۰۰)، بررسی ارتباط بین تمرکز مالکیت و سودآوری بانک های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران با توجه به نقش تعدیلگر اندازه بانک را با استفاده از نمونه ی آماری شامل ۱۵ بانک پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره زمانی ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ (۷ ساله) می باشد. آزمون فرضیات با استفاده از رگرسیون خطی و با نرم افزار ایویوز اجرا گردید. نتایج پژوهش نشان داد که بین تمرکز مالکیت و سودآوری (بازده کل دارایی ها) ارتباط مستقیم وجود دارد ولی بین تمرکز مالکیت و سودآوری (بازده حقوق صاحبان سهام) ارتباط معناداری وجود ندارد. همچنین اندازه بانک ارتباط بین تمرکز مالکیت و سودآوری (بازده کل دارایی ها) را تعدیل میکند در حالیکه اندازه بانک ارتباط بین تمرکز مالکیت و سودآوری (بازده حقوق صاحبان سهام) را تعدیل نمی کند.

ارفعی (۱۴۰۰)، ارتباط بین انباشت وجه نقد و سودآوری بانکها در بازار سرمایه تهران با استفاده از داده های مالی ۱۳ بانک به صورت پنل متوازن در دوره زمانی سال های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ مورد بررسی قرار دادند. نماینده متغیر وابسته دو شاخص سودآوری یعنی بازده دارایی ها و بازده حقوق صاحبان سهام و همچنین نماینده انباشت وجه نقد نسبت نقد و چرخه تبدیل وجه می باشد. در این پژوهش آزمون فرضیه ها با استفاده از رگرسیون های اثرات ثابت و گشتاورهای تعمیم یافته (GMM) صورت گرفته است. نتایج نشان می دهد که بین نسبت نقد و شاخصهای سودآوری رابطه معناداری وجود نداشته است در حالی که بین چرخه تبدیل وجه نقد رابطه مثبت و معناداری داشته است.

سبحانی و همکاران (۱۳۹۹)، به بررسی تاثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات بر سودآوری بانک ها در ایران (در دوره ۱۳۹۶-۱۳۸۴) پرداختند. در این راستا اطلاعات مالی ۱۳ بانک کشور طی دوره زمانی ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۶ گردآوری شده است. در این پژوهش، به دلیل وجود ناهمسانی واریانس در مدل مورد مطالعه، از روش اقتصادسنجی Panel FGLS بهره گرفته شده است. یافته های این مطالعه نشان می دهد که می توان فرضیه پژوهش را مبنی بر اثر مثبت و معنی داری شاخص فناوری اطلاعات و ارتباطات بر بازدهی دارایی ها بانک های ایران پذیرفت. علاوه بر این، نتایج در رابطه با سایر متغیرهای کنترلی نشان داده است اندازه بانک، کیفیت دارایی و نسبت هزینه باعث افت سودآوری و درآمد غیر بهره ای باعث افزایش سودآوری شده است. از شاخص های کلان اقتصادی نیز تولید ناخالص سرانه و تورم به ترتیب اثر منفی و مثبت معنی داری بر سودآوری بانک ها داشته اند.

رامل^۱ (۲۰۲۲)، آیا نزدیکی جغرافیایی در تعیین سودآوری بانک‌ها اهمیت دارد؟ یافته‌ها شیوع وابستگی فضایی را در هر دو سطح جهانی و فرعی با اثرات بازخوردی که به طور سیستماتیک بالاتر از اثرات سرریز است تأیید می‌کنند. مطالعه ما شواهدی از کاهش ناشی از COVID-19 در استفاده از دارایی نشان می‌دهد. یافته‌ها حاکی از آن است که اقتصاد اشتراک‌گذاری به عنوان ابزاری بالقوه برای بانک‌ها در مبارزه با هر گونه خطر همه‌گیری آتی با رویکرد منطقه‌ای نظارت بهتر از همتای جهانی شده آن است.

کلینا و ویل^۲ (۲۰۲۲)، در تحقیقی رابطه بین سودآوری بانک و رشد اقتصادی را بررسی کردند. در حالی که سیاست‌گذاران نگرانی‌های عمده‌ای را برای سطوح پایین سودآوری بانک‌ها نشان داده‌اند، تأثیر سودآوری بانک بر رشد اقتصادی همچنان یک سوال باز است. در حالی که می‌تواند با تقویت ثبات مالی به رشد اقتصادی کمک کند، همچنین می‌تواند ناشی از رقابت کمتر باشد و در نتیجه رشد اقتصادی را کاهش دهد. ما اولین تحقیق تجربی را ارائه می‌کنیم که تأثیر سودآوری بانک بر رشد اقتصادی ارزیابی می‌کند. ما پانلی از ۱۳۲ کشور را در دوره ۱۹۹۹-۲۰۱۳ با استفاده از تکنیک‌های پانل دینامیکی روش تعمیم‌یافته گشتاورها (GMM) بررسی می‌کنیم. ما تأثیر مثبت سودآوری بانک را بر رشد اقتصادی در کوتاه مدت و بلندمدت مستند می‌کنیم. این یافته‌ها برای کنترل پویایی سود بانک‌ها قوی هستند. آنها همچنین نسبت به اقدامات، مشخصات و دوره‌های زمانی جایگزین مقاوم هستند.

لامرها و همکاران^۳ (۲۰۲۲)، سودآوری بانک اروپایی: همگرایی عالی؟ همگرایی و یک الگوریتم خوشه بندی کلپ شواهد ما با عقب افتادن بانک‌های ضعیف‌تر مطابقت دارد، اما ما همچنین مستند می‌کنیم که بانک‌های با عملکرد بهتر به سمت سطح سود پایین‌تر همگرا می‌شوند، که نشان‌دهنده «همگرایی بزرگ» به سمت وسط است. علاوه بر این، ما مجموعه‌ای از بانک‌ها را شناسایی می‌کنیم که پویایی سود ضعیفی را نشان می‌دهند، که با نسبت هزینه به درآمد و نسبت وام‌های غیرجاری مشخص می‌شود، که نشان‌دهنده نیاز به بازسازی بخشی از بخش بانکی منطقه یورو است.

جونتتلا و نگوین^۴ (۲۰۲۲)، اثرات حق بیمه ریسک دولتی بر سودآوری بانک: شواهد از منطقه یورو در بین ۱۵۴ بانک منطقه یورو در دوره ۲۰۰۵-۲۰۱۹ تجزیه و تحلیل میشود. برخلاف برخی از نتایج در ادبیات قبلی، بانک‌های منطقه یورو از دوره نرخ بهره بسیار پایین و منفی در رابطه با حاشیه سود خالص خود آسیب زیادی را متحمل نشده‌اند. با این حال، سودآوری کلی در طول دوره نمونه به وضوح کاهش یافته است، و حق بیمه ریسک دولتی تأثیر منفی قوی بر تمام معیارهای سودآوری کلی، هم با تعدیل ریسک و هم بدون آن دارد، اما به نظر می‌رسد که تأثیر فزاینده‌ای بر درجه دارد. تامین مالی عمده فروشی و مفاد زیان وام. از این رو، معمای سودآوری را می‌توان با تغییر به سمت تامین مالی مبتنی بر عمده فروشی کم هزینه توضیح داد. بانک‌ها همچنین به دلیل افزایش ریسک کلی اقتصاد، ذخایر زیان وام بیشتری را اعمال کرده‌اند. با این حال، اگر دوره نرخ سود منفی همچنان برای مدت طولانی ادامه داشته باشد، بر اساس نتایج ما، بخش بانکی با مشکلات جدی مواجه خواهد شد.

دیویس و همکاران^۵ (۲۰۲۲)، اثرات سیاست احتیاطی کلان بر سودآوری بانک‌ها با استفاده از نمونه‌ای از ۷۲۵۰ بانک جهانی طی سال‌های ۱۹۹۰-۲۰۱۸ برآورد می‌کنیم. تعدادی از اقدامات سیاستی تأثیر منفی بر سودآوری دارند، اما این اثرات با توجه به توسعه اقتصادی کشورها، نوع بانک و دوره زمانی متفاوت است. سیاست احتیاط کلان نیز بر سودآوری بانک‌های کوچک و با سرمایه بالا بیش از بانک‌های بزرگ‌تر و کم‌سرمایه‌تر تأثیر منفی می‌گذارد. با مقایسه نتایج ما با برآوردهای موجود از تأثیر سیاست احتیاط کلان بر گسترش اعتبار، برخی اقدامات برای کاهش وام‌دهی اما نه سودآوری

¹ Ramlall

² Kleina and Weill

³ Lamers et al

⁴ Junttila and Nguyen

⁵ Davis et al

یافت می‌شود. دیگران بر هر دو تأثیر منفی می‌گذارند. و برخی بر سودآوری تأثیر می‌گذارند و تأثیر قابل توجهی بر وام دهی ندارند. از آنجایی که برای بانک‌ها سودآوری مطلوب است و در نتیجه قادر به ایجاد سرمایه از سود انباشته هستند، نتایج ما نشان می‌دهد که در انتخاب اقدامات با توجه به تأثیر آنها بر سودآوری بانک دقت لازم است. دانگ و همکاران^۱ (۲۰۲۲)، سودآوری بانک در شرایط عدم اطمینان با استفاده از داده‌های تابلویی از ویتنام طی سال‌های ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۹ و روش دومرحله‌ای تعمیم‌گر لحظه‌ها در مدل‌های پانل پویا، شواهد ثابتی پیدا کردیم که عدم اطمینان بانکی مانع از بازده کلی بانک‌ها می‌شود. با جزئیات بیشتر، تجزیه و تحلیل ما نشان می‌دهد که تأثیر نامطلوب عدم اطمینان بانکی بر سود خالص سود بر موارد مطلوب بر درآمد کل درآمد بدون بهره و ذخایر زیان وام غالب است. در حالی که درآمدهای بدون بهره را به اجزای مجزا تجزیه می‌کنیم، مستند می‌کنیم که بانک‌ها تمایل دارند منابع درآمدی ناشی از کارمزد، کمیسیون، معاملات ارزی و سایر بخش‌های غیر سنتی را در بحبوحه عدم اطمینان در بانکداری بهبود بخشند، برخلاف کاهش ارزش درآمدهای معاملات اوراق بهادار. بررسی‌های اضافی ما بیشتر نشان می‌دهد که همه اثرات برای بانک‌هایی که ریسک اعتباری و ریسک نکول بیشتری را متحمل می‌شوند، بارزتر است. این یافته شواهد جدیدی را برای حمایت از این ایده ارائه می‌دهد که عدم اطمینان بانکی باعث می‌شود بانک‌ها به عنوان یک انگیزه احتیاطی محتاطانه عمل کنند.

هوینها و دانگ^۲ (۲۰۲۲)، بررسی اثرات نامتقارن تنوع پرتفوی وام بر سودآوری بانک از طریق داده‌های مربوط به بانک‌های ویتنامی طی سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۹ و مدل پانل پویا، ما به شدت میانگین اثرات نامطلوب تنوع پرتفوی وام بخشی را بر سودآوری بانک تأیید می‌کنیم. تجزیه و تحلیل بیشتر نشان می‌دهد که اشکال تنوع پرتفوی وام برای بانک‌های بزرگتر به جای همتایان کوچکتر کاهش می‌یابد. با توجه به اثرات نامتقارن ناشی از مالکیت بانک، سود بانکی با تنوع پرتفوی وام در بانک‌های دولتی افزایش می‌یابد، برخلاف پیامد هزینه‌ای که برای بانک‌های خصوصی یافت می‌شود. علاوه بر این، این مقاله رابطه U شکل معکوس غیرخطی بین تنوع پرتفوی وام و بازده بانک را به عنوان یک تابع ریسک بانک مستند می‌کند. به طور مشخص، افزایش ریسک بانکی می‌تواند اثرات مضر تنوع پرتفوی وام بر بازده بانک را کاهش دهد. هنگامی که سطح خطر فوق العاده بالا باشد، این اثرات مضر ممکن است دوباره افزایش یابد.

کومار و همکاران^۳ (۲۰۲۲)، شمول مالی و سودآوری بانک: شواهدی از یک بازار توسعه یافته بررسی کردند. ادبیات قبلی از این دیدگاه حمایت می‌کند که شمول مالی منجر به رشد اقتصادی می‌شود و به کاهش فقر کمک می‌کند. با این حال، هنوز مشخص نیست که آیا شمول مالی باعث افزایش سودآوری بانک می‌شود یا خیر. با استفاده از نمونه‌ای از ۱۲۲ بانک ژاپنی از سال ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۸، این سوال را بررسی می‌کنیم. ما دریافتیم که شمول مالی حتی در یک اقتصاد توسعه یافته مهم است. انقباض شعب سودآوری بانک‌های ژاپنی را کاهش می‌دهد، اگرچه تعداد حساب‌های وام و دستگاه‌های باجه خودکار (ATM) بر سودآوری بانک‌ها تأثیری ندارد. در میان متغیرهای خاص بانک، مدیریت هزینه، مدیریت ریسک اعتباری و اندازه بانک عوامل کلیدی سودآوری هستند.

فرضیه تحقیق

- ❖ **فرضیه اصلی:** عوامل درون سازمانی بر سودآوری بانک‌های پذیرفته شده در بورس تهران تأثیر معنی داری دارد.
- ❖ **فرضیه فرعی اول:** مدیریت نقدینگی بر سودآوری بانک‌های پذیرفته شده در بورس تهران تأثیر معنی داری دارد.
- ❖ **فرضیه فرعی دوم:** اندازه بانک بر سودآوری بانک‌های پذیرفته شده در بورس تهران تأثیر معنی داری دارد.

¹ Dang et al

² Huynh and Dang

³ Kumar et al

❖ **فرضیه فرعی سوم:** مدیریت ریسک اعتباری بر سودآوری بانک‌های پذیرفته شده در بورس تهران تاثیر معنی داری دارد.

روش تحقیق

تحقیق مورد نظر بر اساس هدف که به دنبال پاسخگویی و ارائه راهکارها در جهت تصمیم‌گیری می‌باشد کاربردی می‌باشد. از طرفی دیگر با توجه به این که این تحقیق باعث شناخت بیشتر شرایط موجود شده و در آن رابطه بین متغیرها بر اساس هدف تحقیق تحلیل می‌گردد از نوع توصیفی همبستگی می‌باشد که تحقیق مورد بررسی از نوع تحلیل رگرسیون می‌باشد. داده‌های تحقیق حاضر از لوح های فشرده آرشیو آماری و تصویری سازمان بورس اوراق بهادار تهران، پایگاه اینترنتی بورس اوراق بهادار تهران و دیگر پایگاه های مرتبط نظیر کدال استخراج گردیده است. جامعه آماری تحقیق کلیه بانک‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. همچنین قلمرو زمانی شامل ۶ سال متوالی از سال ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۲ است که بررسی فرضیه‌های تحقیق با استفاده از داده‌های واقعی این سال‌ها انجام خواهد شد. که پس از اعمال محدودیت ۱۶ بانک انتخاب گردید.

اندازه گیری متغیرهای مورد استفاده در این پژوهش

متغیر وابسته: سودآوری بانک (ROA)

بازده حقوق صاحبان سهام شاخصی برای اندازه گیری سودآوری بانک می باشد. و از تقسیم سود خالص بر حقوق صاحبان سهام بدست می آید.

متغیر مستقل: عوامل درون سازمانی

مدیریت نقدینگی (CCC):

مدیریت نقدینگی: دوره تبدیل موجودی ها + دوره وصول مطالبات _ دوره پرداخت تعهدات

دوره تبدیل موجودی ها (INVP): میانگین موجودی کالا تقسیم بر متوسط روزانه بهای تمام شده کالای فروش رفته

دوره وصول مطالبات (RP): میانگین حساب های دریافتی تقسیم بر متوسط روزانه فروش

دوره پرداخت تعهدات (PP): میانگین حساب های پرداختی تقسیم بر متوسط روزانه بهای تمام شده کالای فروش رفته
اندازه بانک (Size):

سهام دارایی های بانک از مجموع دارایی های شبکه بانکی

ریسک اعتباری (CR)

ریسک اعتباری عبارت است از ریسک تسهیلات غیر جاری به کل تسهیلات می باشد.

متغیرهای کنترلی

$LATA_{it}$: ریسک نقدینگی است که از نسبت دارایی‌های نقدی به کل دارایی‌ها به دست می‌آید.

$OWNER_{it}$: مالکیت دولتی می‌باشد که یک متغیر ساختگی برای یک بانک تجاری دولتی ۱ و در غیر این صورت ۰ می‌گیرد.

$LISTED_{it}$: بانک عمومی می‌باشد که یک متغیر ساختگی برای یک بانک تجاری فهرست شده ۱ و در غیر این صورت ۰ می‌گیرد.

HHI_{it} : تمرکز بازار از شاخص هر فیندال-هیرشمن بر حسب کل دارایی‌ها بدست می‌آید.

یافته های تحقیق توصیف آماری متغیرها

جدول (۱): شاخص های توصیفی متغیرها

پنل الف:		متغیرهای پیوسته		
میانگین	میانه	بیشترین	کمترین	انحراف معیار
-۰.۰۳	۰.۰۰	۰.۰۸	-۰.۴۹	۰.۱۰
۳۲۶.۹۲	۲۳۳.۰۰	۲۸۹۱	-۲۵۹۷	۱۱.۴۱
۱۹.۹۳	۱۹.۸۵	۲۲.۷۴	۱۷.۶۳	۱.۱۴
۰.۲۱	۰.۱۶	۰.۷۹	۰.۰۰	۰.۲۰
۰.۰۶	۰.۰۳	۰.۲۶	۰.۰۰	۰.۰۷
۰.۰۵	۰.۰۴	۰.۳۱	۰.۰۰	۰.۰۵
پنل ب:		متغیرهای گسسته		
نام متغیر		نوع طبقه	فراوانی	درصد
بانک عمومی		۰	۱۲	۱۲/۵۰٪
		۱	۸۴	۸۷/۵۰٪
مالکیت دولتی		۰	۹۰	۹۳/۷۵٪
		۱	۶	۶/۲۵٪

ماخذ: یافته های تحقیق

با نگاهی به جدول (۱) مشاهده می شود که میانه و میانگین متغیرها فاصله زیادی باهم ندارند و هر چه قدر به هم نزدیک باشد توزیع آن ها به توزیع نرمال نزدیک تر است. در بین متغیرها مدیریت نقدینگی با مقدار (۳۲۶/۹۲) دارای بیشترین میانگین و متغیر سودآوری با مقدار (-۰/۰۳) دارای کمترین میانگین است. با مقایسه انحراف معیار متغیرهای مورد بررسی به این نتیجه می رسیم که متغیر ریسک نقدینگی با مقدار (۰/۰۵) نسبت به سایر متغیرها دارای کمترین پراکندگی است و متغیر مدیریت نقدینگی با مقدار (۱۱/۴۱) دارای بیشترین پراکندگی است و این بدان معناست که این متغیر نوسان های شدیدتری دارد است. با توجه به پنل ب نیز نتایج نشان می دهد درصد فراوانی متغیر بانک عمومی ۸۷/۵۰٪ می باشد که نشان دهنده این است که تقریباً ۸۷/۵۰٪ یعنی حدود ۸۴ بانک مورد بررسی بانک عمومی هستند.

آزمون های ریشه واحد در داده های تابلویی

برای بررسی مانایی از آزمون ریشه ی واحد^۱ استفاده شده است.

جدول (۲): خلاصه نتایج آزمون ریشه ی واحد-آزمون لوین لین و چپو

نام متغیر	آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه
سودآوری	-۴/۲۹	۰/۰۰۰۰	مانا
مدیریت نقدینگی	-۵/۹۵	۰/۰۰۰۰	مانا
اندازه بانک	-۸/۶۰	۰/۰۰۰۰	مانا (مرتب اول)
ریسک اعتباری	-۹/۹۱	۰/۰۰۰۰	مانا
تمرکز بازار	-۵/۸۶	۰/۰۰۰۰	مانا
ریسک نقدینگی	-۱۱/۵۳	۰/۰۰۰۰	مانا

^۱ Unit Root Test

مالکیت دولتی	-۲/۵۳	۰/۰۰۵۶	مانا
مالکیت عمومی	-۹/۱۴	۰/۰۰۰۰	مانا

ماخذ: یافته‌های تحقیق

با توجه به نتایج ۲ می‌توان گفت از آنجایی که احتمال‌های محاسبه شده در آزمون لوین لین و چو کوچکتر از ۰/۰۵ است در نتیجه فرضیه صفر که مبنی بر وجود ریشه واحد برای متغیرها پذیرفته نمی‌شود و تمامی متغیرها مانا هستند.

آزمون ناهمسانی واریانس

برای آزمون ناهمسانی واریانس از آزمون وایت استفاده شده است.

جدول (۳): آزمون همسانی واریانس

نتیجه	سطح معنی‌داری	مقدار آماره	آزمون وایت
همسانی واریانس	۰/۵۰۰۶	۰/۹۶	مدل اول
ناهمسانی واریانس	۰/۰۰۱۲	۲/۶۶	مدل دوم
ناهمسانی واریانس	۰/۰۰۰۰	۳/۳۵	مدل سوم

ماخذ: یافته‌های تحقیق

برای تخمین الگوهای اقتصادی، روش‌های متفاوتی وجود دارد. با لحاظ کردن فروض کلاسیک، روش حداقل مربعات معمولی (OLS) بر اساس قضیه گاوس-مارکف بهترین تخمین زننده خطی بدون تورش است؛ اما در صورت وجود ناهمسانی واریانس دیگر روش حداقل مربعات معمولی (OLS) روش مناسبی برای تخمین نیست که از این رو با وزن دادن (Cross-section weights) به رفع آن پرداخته و مدل مناسب برای تخمین آزمون فرضیه‌ها روش حداقل مربعات تعمیم‌یافته (GLS) خواهد بود.

انتخاب الگوی مناسب برای مدل رگرسیون

برای مشخص کردن نوع مدل در مقاطع و دوره‌های زمانی مختلف داده‌های ترکیبی از آزمون F مقید (چاو) استفاده شده است؛ که خروجی آزمون در جدول ۴ نشان داده شده است.

جدول (۴): نتایج آزمون چاو (F مقید) در بررسی مدل فرضیات تحقیق

نوع آزمون	نتیجه آزمون چاو	p-value	آماره F	مدل
داده‌های ترکیبی Panel date	H_0 رد می‌شود	۰/۰۰۲۵	۲/۶۸	مدل اول
داده‌های ترکیبی Panel date	H_0 رد می‌شود	۰/۰۰۰۰	۵/۲۹	مدل دوم
داده‌های ترکیبی Panel date	H_0 رد می‌شود	۰/۰۰۰۰	۵/۷۴	مدل سوم

نتایج خروجی آزمون F نشان می‌دهد فرضیه صفر مدل رد شده چون سطح معناداری کمتر از ۵ درصد به دست آمده و از میان طرح پنل یا رگرسیون تجمیع شده (تلفیقی) و پنل انتخاب می‌شود. همچنین برای انتخاب اثرات ثابت و اثرات تصادفی مدل از آزمون هاسمن استفاده شد. در صورتی سطح معناداری آزمون هاسمن بیشتر از ۵ درصد باشد مدل اثرات تصادفی و در صورتی که سطح معناداری آزمون هاسمن کمتر از ۵ درصد باشد مدل اثرات ثابت انتخاب می‌شود؛ خروجی آزمون هاسمن به شرح جدول ۵ می‌باشد.

جدول (۵): نتایج آزمون هاسمن در بررسی مدل فرضیات تحقیق

نوع آزمون	نتیجه آزمون هاسمن	p-value	آماره	آزمون هاسمن
اثرات تصادفی	H_0 تایید می شود	۰/۶۹۳۲	۳/۰۴	مدل اول
اثرات تصادفی	H_0 تایید می شود	۰/۴۶۹۶	۴/۵۷	مدل دوم
اثرات تصادفی	H_0 تایید می شود	۰/۷۵۲۱	۲/۶۶	مدل سوم

بررسی آزمون فرضیه های تحقیق

❖ **فرضیه اول:** مدیریت نقدینگی بر سودآوری بانک های پذیرفته شده در بورس تهران تاثیر معنی داری دارد.

❖ **مدل:** معادله رگرسیون مورد تخمین در این تحقیق به صورت زیر می باشد:

$$ROA_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 CCC_{it} + \alpha_2 LATA_{it} + \alpha_3 OWNER_{it} + \alpha_4 LISTED_{it} + \alpha_5 HHI_{it} + \varepsilon_{it}$$

جدول (۶): نتایج تخمین فرضیه اول تحقیق

متغیرها	ضرایب	انحراف استاندارد ضرایب	آماره t	سطح معناداری	همخطی
عرض از مبدا	۰.۵۷۱۲۶۴	۰.۰۸۲۴۵۷	۶.۹۲۷۹۹۹	۰.۰۰۰۰	-
مدیریت نقدینگی	۰.۱۸۵۴۳۵	۰.۰۳۸۹۵۳	۴.۷۶۰۴۹۷	۰.۰۰۰۰	۱.۰۶۵۰۲۱
ریسک نقدینگی	۰.۳۰۱۸۹۳	۰.۱۰۲۶۰۶	۲.۹۴۲۲۷۳	۰.۰۰۳۳	۱.۰۹۶۴۳۰
مالکیت دولتی	۱.۴۰۹۸۴۹	۰.۰۵۷۲۰۱	۲۴.۶۴۷۴۴	۰.۰۰۰۰	۱.۹۳۶۹۸۴
مالکیت عمومی	۰.۷-۱.۰۵	۰.۷-۲.۸۵	-۰.۳۶۹۲۴۹	۰.۷۱۲۸	۲.۱۳۲۳۳۳
تمرکز بازار	۱.۱۳۵۲۸۶-	۰.۲۵۸۲۰۹	۴.۳۹۶۷۷۳-	۰.۰۰۰۰	۱.۱۰۶۳۰۳
سایر آماره های اطلاعاتی					
ضریب تعیین	۰/۶۸				
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۶۷				
آماره F	۸۴/۱۳۹				
سطح معناداری F	۰/۰				
دوربین واتسون	۱/۹۰				

ماخذ: یافته های تحقیق

در بررسی معنی دار بودن کل مدل با توجه به این که سطح معناداری آماره F از ۵ درصد کوچک تر است (۰/۰۰) لذا مدل معنی دار بوده و فرضیه H_1 آزمون F در سطح اطمینان ۹۵ درصد پذیرفته می شود. ضریب تعیین مدل نیز گویای آن است که ۰/۶۸ درصد متغیر سودآوری بانک توسط متغیرهای توضیحی تبیین می گردد. همچنین ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۰/۶۷ درصد به دست آمده است. علاوه بر این به منظور بررسی همبستگی جملات خطا باید به میزان آماره دوربین واتسون توجه نمود چون مقدار آن ۱/۹۰ بین بازه قابل قبول قرار دارد فرض همبستگی جملات خطا رد می شود. با توجه به نتایج بدست آمده از آزمون همخطی مشاهده می شود همه متغیرها کمتر از ۱۰ می باشد از این رو مشکل همخطی در این مدل وجود ندارد.

با توجه به نتایج آزمون فرضیه متغیر مدیریت نقدینگی با توجه به اینکه سطح معناداری آن کوچکتر از ۵ درصد هستند که نشان دهنده رابطه معنادار با ثبات بانک است لذا فرضیه اول تحقیق در سطح اطمینان ۹۵ درصد تایید می شود. و از آنجایی که ضریب این متغیر مثبت است پس مدیریت نقدینگی بر سودآوری بانک تأثیر مستقیمی دارد. پس فرضیه اول

تحقیق مبنی بر مدیریت نقدینگی بر سودآوری بانک های پذیرفته شده در بورس تهران تاثیر معنی داری دارد پذیرفته می شود.

همچنین متغیرهای کنترلی ریسک نقدینگی، مالکیت دولتی و تمرکز بازار با توجه به سطح معناداری کمتر از ۵ درصد در سطح اطمینان ۹۵ درصد رابطه معناداری با سودآوری بانکها در ایران دارند. اما مالکیت عمومی با توجه به سطح معناداری بزرگتر از ۵ درصد رابطه معناداری با سودآوری بانکها در ایران ندارد.

❖ **فرضیه دوم:** اندازه بانک بر سودآوری بانک های پذیرفته شده در بورس تهران تاثیر معنی داری دارد.

❖ **مدل:** معادله رگرسیون مورد تخمین در این تحقیق به صورت زیر می باشد:

$$ROA_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 SIZE_{it} + \alpha_2 LATA_{it} + \alpha_3 OWNER_{it} + \alpha_4 LISTED_{it} + \alpha_5 HHI_{it} + \varepsilon_{it}$$

جدول (۷): نتایج تخمین فرضیه دوم تحقیق

متغیرها	ضرایب	انحراف استاندارد ضرایب	آماره t	سطح معناداری	همخطی
عرض از مبدا	۶.۸۵۰۲۰۷-	۰.۹۵۱۹۲۶	۷.۱۹۶۱۵۵-	۰.۰۰۰۰	-
اندازه بانک	۰.۵۵۸۹۳۲	۰.۰۹۲۱۳۵	۶.۰۶۶۴۲۱	۰.۰۰۰۰	۱.۳۱۶۵۵۵
ریسک نقدینگی	۵.۶۲۶۳۳۳	۱.۴۱۲۴۷۹	۳.۹۸۳۳۰۲	۰.۰۰۰۱	۱.۰۵۴۴۱۷
مالکیت دولتی	۰.۹۲۶۰۸۷-	۰.۱۳۷۹۵۸	۶.۷۱۲۸۳۰-	۰.۰۰۰۰	۱.۱۹۲۸۸۱
مالکیت عمومی	۰.۱۲۹۷۳۰	۱.۳۰۲۱۳۳	۰.۰۹۹۶۲۹	۰.۹۲۰۹	۱.۱۴۰۸۲۹
تمرکز بازار	۰.۵۲۰۵۵۰	۰.۰۵۷۲۹۰	۹.۰۸۶۱۹۲	۰.۰۰۰۰	۱.۰۳۵۶۵۷
سایر آماره های اطلاعاتی					
ضریب تعیین	۰/۴۳				
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۴۲				
آماره F	۵۵/۵۲۶				
سطح معناداری F	۰۰/۰				
دوربین واتسون	۱/۵۴				

ماخذ: یافته های تحقیق

در بررسی معنی دار بودن کل مدل با توجه به این که سطح معناداری آماره F از ۵ درصد کوچک تر است (۰/۰۰) لذا مدل معنی دار بوده و فرضیه H₁ آزمون F در سطح اطمینان ۹۵ درصد پذیرفته می شود. ضریب تعیین مدل نیز گویای آن است که ۰/۴۳ درصد متغیر سودآوری بانک توسط متغیرهای توضیحی تبیین می گردد. همچنین ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۰/۴۲ درصد به دست آمده است. علاوه بر این به منظور بررسی همبستگی جملات خطا باید به میزان آماره دوربین واتسون توجه نمود چون مقدار آن ۱/۵۴ بین بازه قابل قبول قرار دارد فرض همبستگی جملات خطا رد می شود. با توجه به نتایج بدست آمده از آزمون همخطی مشاهده می شود همه متغیرها کمتر از ۱۰ می باشد از این رو مشکل همخطی در این مدل وجود ندارد.

با توجه به نتایج آزمون فرضیه متغیر اندازه بانک با توجه به اینکه سطح معناداری آن کوچکتر از ۵ درصد هستند که نشان دهنده رابطه معنادار با ثبات بانک است لذا فرضیه دوم تحقیق در سطح اطمینان ۹۵ درصد تایید می شود. و از آنجایی که ضریب این متغیر مثبت است پس اندازه بانک بر سودآوری بانک تاثیر مستقیمی دارد. پس فرضیه دوم تحقیق مبنی بر اندازه بانک بر سودآوری بانک های پذیرفته شده در بورس تهران تاثیر معنی داری دارد پذیرفته می شود.

همچنین متغیرهای کنترلی ریسک نقدینگی، مالکیت دولتی و تمرکز بازار با توجه به سطح معناداری کمتر از ۵ درصد در سطح اطمینان ۹۵ درصد رابطه معناداری با سودآوری بانکها در ایران دارند. اما مالکیت عمومی با توجه به سطح معناداری بزرگتر از ۵ درصد رابطه معناداری با سودآوری بانکها در ایران ندارد.

❖ **فرضیه سوم:** مدیریت ریسک اعتباری بر سودآوری بانک های پذیرفته شده در بورس تهران تاثیر معنی داری دارد.

❖ **مدل:** معادله رگرسیون مورد تخمین در این تحقیق به صورت زیر می باشد:

$$ROA_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 CR_{it} + \alpha_2 LATA_{it} + \alpha_3 OWNER_{it} + \alpha_4 LISTED_{it} + \alpha_5 HHI_{it} + \varepsilon_{it}$$

جدول (۸): نتایج تخمین فرضیه سوم تحقیق

متغیرها	ضرایب	انحراف استاندارد ضرایب	آماره t	سطح معناداری	همخطی
عرض از مبدا	۵.۹۴۴۱۲۷-	۱۶۰۳۰۸۲	۳.۷۰۷۹۳۶-	۰.۰۰۰۲	-
مدیریت ریسک اعتباری	۰.۲۷۳۴۱۶	۰.۰۹۷۳۴۸	۲.۸۰۸۶۵۱	۰.۰۰۵۱	۱.۲۸۲۳۵۱
ریسک نقدینگی	۱.۳۴۲۷۶۴	۰.۲۰۶۱۵۹	۶.۵۱۳۲۵۳	۰.۰۰۰۰	۱.۰۹۶۵۸۲
مالکیت دولتی	۰.۰۰۰۱۱۰-	۰.۰۰۹۲۴۹	۰.۰۱۱۹۱۱-	۰.۹۹۰۵	۱.۹۱۹۵۱۶
مالکیت عمومی	۰.۲۰۶۱۲۳-	۱.۱۰۸۱۶۴	۰.۱۸۶۰۰۴-	۰.۸۵۲۹	۱.۳۸۴۲۷۴
تمرکز بازار	۰.۸۸۵۷۴۸	۰.۴۱۴۵۰۹	۲.۱۳۶۸۶۳	۰.۰۳۲۶	۱.۰۳۵۶۵۷
سایر آماره های اطلاعاتی					
ضریب تعیین	۰/۴۴				
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۴۰				
آماره F	۳۲/۶۲۴				
سطح معناداری F	۰/۰۰				
دوربین واتسون	۱/۶۰				

ماخذ: یافته های تحقیق

در بررسی معنی دار بودن کل مدل با توجه به این که سطح معناداری آماره F از ۵ درصد کوچک تر است (۰/۰۰) لذا مدل معنی دار بوده و فرضیه H₁ آزمون F در سطح اطمینان ۹۵ درصد پذیرفته می شود. ضریب تعیین مدل نیز گویای آن است که ۰/۴۴ درصد متغیر سودآوری بانک توسط متغیرهای توضیحی تبیین می گردد. همچنین ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۰/۴۰ درصد به دست آمده است. علاوه بر این به منظور بررسی همبستگی جملات خطا باید به میزان آماره دوربین واتسون توجه نمود چون مقدار آن ۱/۶۰ بین بازه قابل قبول قرار دارد فرض همبستگی جملات خطا رد می شود. با توجه به نتایج بدست آمده از آزمون همخطی مشاهده می شود همه متغیرها کمتر از ۱۰ می باشد از این رو مشکل همخطی در این مدل وجود ندارد.

با توجه به نتایج آزمون فرضیه متغیر مدیریت ریسک اعتباری با توجه به اینکه سطح معناداری آن کوچکتر از ۵ درصد هستند که نشان دهنده رابطه معنادار با ثبات بانک است لذا فرضیه سوم تحقیق در سطح اطمینان ۹۵ درصد تایید می شود. و از آنجایی که ضریب این متغیر مثبت است پس مدیریت ریسک اعتباری بر سودآوری بانک تأثیر مستقیمی دارد. پس فرضیه سوم تحقیق مبنی بر مدیریت ریسک اعتباری بر سودآوری بانک های پذیرفته شده در بورس تهران تاثیر معنی داری دارد پذیرفته می شود.

همچنین متغیرهای کنترلی ریسک نقدینگی و تمرکز بازار با توجه به سطح معناداری کمتر از ۵ درصد در سطح اطمینان ۹۵ درصد رابطه معناداری با سودآوری بانکها در ایران دارند. اما مالکیت عمومی و مالکیت دولتی با توجه به سطح معناداری بزرگتر از ۵ درصد رابطه معناداری با سودآوری بانکها در ایران ندارد.

بحث و نتیجه گیری

برای بررسی تاثیر عوامل درون سازمانی بر سودآوری بانک‌ها در ایران از بانک‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از داده های ۱۶ بانک بین سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۲ با استفاده از رگرسیون خطی چند متغیره با استفاده شد. که نتایج آزمون نشان داد با توجه به نتایج آزمون فرضیه متغیر مدیریت نقدینگی با توجه به اینکه سطح معناداری آن کوچکتر از ۵ درصد هستند که نشان دهنده رابطه معنادار با ثبات بانک است لذا فرضیه اول تحقیق در سطح اطمینان ۹۵ درصد تایید می‌شود. و از آنجایی که ضریب این متغیر مثبت است پس مدیریت نقدینگی بر سودآوری بانک تاثیر مستقیمی دارد. پس فرضیه اول تحقیق مبنی بر مدیریت نقدینگی بر سودآوری بانک های پذیرفته شده در بورس تهران تاثیر معنی داری دارد پذیرفته می‌شود. با توجه به نتایج آزمون فرضیه متغیر اندازه بانک با توجه به اینکه سطح معناداری آن کوچکتر از ۵ درصد هستند که نشان دهنده رابطه معنادار با ثبات بانک است لذا فرضیه دوم تحقیق در سطح اطمینان ۹۵ درصد تایید می‌شود. و از آنجایی که ضریب این متغیر مثبت است پس اندازه بانک بر سودآوری بانک تاثیر مستقیمی دارد. پس فرضیه دوم تحقیق مبنی بر اندازه بانک بر سودآوری بانک های پذیرفته شده در بورس تهران تاثیر معنی داری دارد پذیرفته می‌شود. با توجه به نتایج آزمون فرضیه متغیر مدیریت ریسک اعتباری با توجه به اینکه سطح معناداری آن کوچکتر از ۵ درصد هستند که نشان دهنده رابطه معنادار با ثبات بانک است لذا فرضیه سوم تحقیق در سطح اطمینان ۹۵ درصد تایید می‌شود. و از آنجایی که ضریب این متغیر مثبت است پس مدیریت ریسک اعتباری بر سودآوری بانک تاثیر مستقیمی دارد. پس فرضیه سوم تحقیق مبنی بر مدیریت ریسک اعتباری بر سودآوری بانک های پذیرفته شده در بورس تهران تاثیر معنی داری دارد پذیرفته می‌شود.

بانک‌ها از طریق ارائه خدمات بانکی به مشتریان کسب درآمد می نمایند که این از طریق جذب سپرده های مردم با نرخ بهره پایین و اعطای تسهیلات بانخ بهره بالاتر و نتیجه اختلاف دونخ، عایدی بانک می باشد که به آن حاشیه سود و بهره گفته می شود، صورت می پذیرد. بنابراین هر چقدر بانک بتواند از مقیاس های اقتصادی استفاده کند سود حاصل از این عمل بیشتر خواهد بود. آنچه امروز به عنوان مهمترین معضل پیشروی نظام بانکی مطرح است، افزایش روزافزون مطالبات معوق بانکها و به تبع آن، کاهش نقدینگی، اختلال در تخصیص منابع و، در نتیجه، کاهش سود بانک است. بانکها با در اختیار داشتن بخش عمده‌ای از نقدینگی جامعه، نقش بسیار حساس و مهمی در نظام اقتصادی و تنظیم روابط و مناسبات اقتصادی جامعه ایفا میکنند. یکی از مهمترین عملیات بانکی، جذب وجوه و پس اندازها و استفاده از آنها برای تأمین نیاز مالی انواع فعالیت های اقتصادی است. به عبارت دیگر، بانک ها واسطه مالی بین سپرده گذاران و متقاضیان تسهیلات بوده و با استفاده از منابع خود و سپرده‌های مردم، مبادرت به اعطای تسهیلات میکند. باز پس گیری این تسهیلات و تزریق مجدد آنها به چرخه اقتصادی کشور، وظیفه دیگر بانکها محسوب میشود با توجه به تاثیر مستقیم و معنادار عوامل درون سازمانی از جمله مدیریت نقدینگی، مدیریت ریسک اعتباری و اندازه بانک با سودآوری بانک به بانک ها پیشنهاد می‌گردد در جهت سودآوری خود روی مدیریت نقدینگی، مدیریت ریسک اعتباری و همچنین با بزرگتر شدن بانک تاثیر مثبتی روی سودآوری خود داشته باشند.

یکی از عمده‌ترین محدودیت‌های پژوهشاتی که بر پایه آمار استنباطی انجام می‌شوند؛ تعمیم نتایج حاصل از آنها به کل جامعه آماری در شرایط زمانی و مکانی مختلف است. بنابراین در تعمیم نتایج این پژوهش و به‌کارگیری عملی این نتایج نیز باید جانب احتیاط را مد نظر قرارداد. همچنین، استفاده از گزارشات مالی شرکت‌ها که مبتنی بر بهای تمام‌شده تاریخی می‌باشد، در شرایط تورمی فعلی، ممکن است به‌طور بالقوه بر نتایج پژوهش تأثیرگذار باشد. در صورتی که قلمرو زمانی پژوهش، برای دوره طولانی‌تر در نظر گرفته می‌شد، ممکن بود نتایج، قابلیت تعمیم بیشتری داشته باشد. لیکن در صورتی که سال‌های بیشتری برای گزینش نمونه در نظر گرفته می‌شد، تعداد بانک‌های عضو جامعه و نمونه آماری کاهش می‌یافت که این امر، موجب کاهش روایی پژوهش می‌گردید و امکان بررسی رابطه مذکور را دچار محدودیت می‌ساخت.

شرایط سیاسی و اقتصادی کشور و نیز جو روانی حاکم بر بازار بورس اوراق بهادار تهران، از عواملی هستند که ممکن است بر متغیرهای این پژوهش اثر گذارند، اما در پژوهش حاضر کنترل نشده‌اند. داده‌های مستخرج از صورت‌های مالی، از بابت تورم تعدیل نشده‌اند. با توجه به متفاوت بودن نرخ تورم در سال‌های مورد بررسی، در صورتی که داده‌های مورد استفاده از این بابت تعدیل می‌شدند، ممکن بود نتایج، متفاوت از نتایج فعلی باشد.

در پژوهش‌های آتی می‌توان با انتخاب بازده زمانی طولانی‌تر این تحقیق را انجام و نتایج آن را به تفکیک صنایع بررسی کرد. تاثیر پویایی هیئت مدیره بر رابطه بین عوامل درون سازمانی و برون سازمانی و سودآوری بانک‌های پذیرفته شده در بورس تهران تاثیر معنی داری دارد. تاثیر کمیته حسابرسی بر رابطه بین عوامل درون سازمانی و سودآوری بانک‌های پذیرفته شده در بورس تهران تاثیر معنی داری دارد.

منابع

- ✓ ارفعی، محمد، (۱۴۰۰)، ارتباط بین انباشت وجه نقد و سودآوری بانک‌ها در بازار سرمایه تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، موسسه آموزش عالی طبرستان، دانشکده علوم انسانی.
- ✓ ایزدی نیا، ناصر، غلامی سیاه بومی، داوود، موید نفر، رزیتا، (۱۴۰۰)، بررسی تاثیر دارایی‌های با کیفیت پایین بر سودآوری بانک‌ها (مطالعه تجربی از بانک‌های ایران)، فصلنامه حسابداری مالی، دوره ۱۳، شماره ۵۰.
- ✓ حسن، باقری، (۱۳۸۶)، تحلیل عوامل موثر بر سودآوری بانکهای تجاری، تحقیقات مالی، دوره ۸، شماره ۲۱.
- ✓ حسینی، سید مهدی، مظلومی، سارا، (۱۳۹۶)، بررسی رابطه بین سودآوری و ریسک نقدینگی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، سومین سمینار حسابداری و اقتصاد دانش بنیان با تاکید بر اقتصاد مقاومتی.
- ✓ راهدار، ابراهیم، (۱۴۰۱)، بررسی تاثیر عوامل درون سازمانی بر جذب سپرده‌های بانکی در بانک سپه استان مازندران، دومین کنفرانس بین‌المللی یافته‌های پژوهشی در مدیریت، اقتصاد و حسابداری، تهران.
- ✓ رخشان، مجاهد، محمودیان زاده، رامین، حسینی، سیدعلی، خلیل ارجمندی، مرتضی، (۱۴۰۰)، تبیین ارتباط بین گشایش و صدور انواع تعهدات و سودآوری در بانک‌ها و موسسات اعتباری خصوصی، دومین کنفرانس بین‌المللی ایده‌های نوین در مدیریت، اقتصاد، حسابداری و بانکداری.
- ✓ سبحانی، ستایش، بابکی، روح اله، خوشنودی، عبدالله، (۱۳۹۹)، بررسی تاثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات بر سودآوری بانک‌ها در ایران (در دوره ۱۳۹۶-۱۳۸۴)، فصلنامه اقتصاد و تجارت نوین، دوره ۱۵، شماره ۴، صص ۵۳-۸۴.
- ✓ سلیمانی، امیرحسین، (۱۴۰۰)، استراتژی تنوع درآمدها بر سودآوری اقتصادی بانک‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار، اولین کنفرانس بین‌المللی جهش علوم مدیریت، اقتصاد و حسابداری، ساری.
- ✓ شاهرضا، علیرضا، (۱۴۰۰)، ارائه الگوی جامع سودآوری بانک‌های تجاری ایران و رتبه بندی عوامل درون و برون سازمانی موثر بر آن، پایان نامه دکتری تخصصی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سمنان، دانشکده علوم انسانی.
- ✓ صابری، حسین، (۱۳۹۴)، بررسی تاثیر عوامل درون سازمانی و برون سازمانی در ایجاد مطالبات معوق کلان در بانک ملی ایران؛ (ادارات کل بررسی طرح‌ها، اعتبارات و پیگیری و وصول مطالبات بانک ملی)، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده مدیریت.
- ✓ کامیابی، یحیی، رستم آبادی، مرتضی، (۱۳۹۵)، تاثیر مدیریت نقدینگی بر سودآوری شرکتهای تولیدی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، کنفرانس بین‌المللی مدیریت و حسابداری، تهران، موسسه آموزش عالی نیکان.

- ✓ لطفی کلهری، میثم، رنجبر، محمدحسن، قجریگی، مهسا، (۱۴۰۰)، بررسی ارتباط بین تمرکز مالکیت و سودآوری بانک های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران با توجه به نقش تعدیلگر اندازه بانک، فصلنامه رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، دوره ۵، شماره ۷۲، صص ۲۳-۳۴.
- ✓ Abdul-Rahman A, Sulaimanb A A, Hanim Mohd Said N L, (2020), Does financing structure affects bank liquidity risk? Pacific-Basin Finance Journal, In Press Available online, 1-14
- ✓ Ballantine, J.W., and F.W Cleveland, and C.T. Koeller, (2013). "Profitability, uncertainty and firm size". Small Business Economics, Vol. 5, No. 2, June, pp. 87-100.
- ✓ Bashir, Abdel Hammed M., A., (2020). "Determinants of Profitability in Islamic Banks: Some Evidence from The Middle East", Islamic Economic Studies, Vol, 11, No, 1, PP. 31_57 3.
- ✓ Dang, V., D., Nguyen, H., C. (2022). Bank profitability under uncertainty, The Quarterly Review of Economics and Finance, 83, 119-134, <https://doi.org/10.1016/j.qref.2021.12.001>.
- ✓ Davis, E. P., Karim, D., Noel, D. (2022). The effects of macroprudential policy on banks' profitability, International Review of Financial Analysis, 80, <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2021.101989>.
- ✓ Dogan, M., Coskun, E. and Celik, O. (2017). "Is timing of financial reporting related to firm performance? An examination on Ise listed company". International Research Journal of Finance and Economic, 12: 221-233
- ✓ Furuncle, C & Roz, K. (2015). Market competition measurement and firm R&D responses to market competition pressure. Chinese Economic Association (Europe/UK) Annual Conference, July 12-13, 2010, University of Oxford, UK. www.ssrn.com.
- ✓ Huynh, J., Dang, V., D. (2022). Exploring the asymmetric effects of loan portfolio diversification on bank profitability, The Journal of Economic Asymmetries, 26, <https://doi.org/10.1016/j.jeca.2022.e00250>.
- ✓ Junttila, Juha., Vo Cao Sang Nguyen. (2022). Impacts of sovereign risk premium on bank profitability: Evidence from euro area, International Review of Financial Analysis, 81, <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2022.102110>.
- ✓ Klein, Paul-Olivier., Weill, Laurent. (2022). Bank profitability and economic growth, The Quarterly Review of Economics and Finance, 84, <https://doi.org/10.1016/j.qref.2022.01.009>.
- ✓ Kumar, V., Thrikawala, S., Acharya, S. (2022). Financial inclusion and bank profitability: Evidence from a developed market, Global Finance Journal, 53.
- ✓ Lamers, M., Present, T., Vander Vennet, R. (2022). European bank profitability: The great convergence?, Finance Research Letters, 49, <https://doi.org/10.1016/j.frl.2022.103088>.
- ✓ Onuonga, Susan Moraa. (2019). The analysis of profitability of Kenya's top six commercial banks; American international journal of social science, vol.3, no.5, pp.94_103.
- ✓ Ramlall, Indranarain. (2022). Does geographical proximity matter in determining the profitability of banks?, Journal of Policy Modeling, <https://doi.org/10.1016/j.jpolmod.2022.07.003>.
- ✓ Schroeder, R.G., Clark, M.W. & Cathey, J.M. (2015). Financial Accounting Theory and Analysis: Text and Cases. USA: Wiley.
- ✓ Sufian, F (2020), "Profitability of the Korean Banking Sector: Panel Evidence on Bank Specific and Macroeconomic Determinants". Journal of Economics and Management, Vol.7, No.1, pp: 43 - 72.